

gebeurde dat toch telkens weer. „Kokki”, onze oude jaarvogel, moest eerst niets van deze twee jeugdige rakkers hebben. Hoewel ik verwachtte, dat zij door moederlijk instinct gedreven, zich tot hen aangetrokken zou gevoelen, was zij daarentegen in het begin zelfs bang voor hen. Was het instinct, dat „Kokki” waarschuwde zich niet met andermans kinderen te bemoeien? Naderhand was zij er veel minder voorzichtig mee, at met de kleinen uit één schotel en ging er gezellig mee in den grooten vlierboom zitten.

Een moeilijke questie was voor ons de vraag of de kinderen van het mannelijke dan wel vrouwelijke geslacht waren, hetgeen wij graag in verband met de hun toebedachte namen wilden weten. „Kokki” bleek, hoewel wij het dier oorspronkelijk voor een mannetje hielden, naderhand een jonge dame te zijn. Haar witte halsveeren veranderden op circa anderhalf-jarigen leeftijd in zwarte, de gele keelzak werd blauw en haar eertijds blauwe kijkers werden bruin . . .

Nu bleken echter alle, door mij opgevoede jonge vogels, dezelfde kleur te hebben. Van het hierboven beschreven spannetje was de eene wel veel voorlijker, kleiner, slanker, sneller in de veeren en . . . nieuwsgieriger, zoodat ik deze voor een wijfje hield, doch geheel opgelost werd het raadsel der geslachten niet, want vóór dat dit verschil zich in hun veerenkleed uitte, moesten zij door ons plotseling vertrek naar elders verhuizen.

Deventer, October 1932.

C. J. TIRION.

VANDA'S VAN TIMOR EN ALOR

In het mooie boek van den heer P. M. W. DAKKUS: „Orchideeën, welke in Nederlandsch-Indië gekweekt kunnen worden” (2e druk), vind ik als vaderland van *Vanda insignis* BL. vermeld: „de Molukken; de exemplaren in den Plantentuin (te Buitenzorg) gekweekt zijn afkomstig van Timor en Alor-eilanden”, waaruit niet ondubbelzinnig blijkt dat ook Timor en Alor tot het vaderland van deze *Vanda* gerekend wordt. Ook SCHLECHTER noemt in zijn bekend orchideeënboek de Molukken als „Heimat” van deze soort. De reden waarom alleen de Molukken als vaderland te boek staan, is mij niet duidelijk, maar zal wel zijn, omdat de plant van daar het eerst wetenschappelijk bekend is geworden. Men doet echter den Timor-archipel onrecht en pleegt wetenschappelijk een fout door niet mede Timor en Alor te begripen onder het vaderland van *Vanda insignis* BL. Dat de plant hier ingevoerd zou zijn, is verre van waarschijnlijk: voor toevalligen invoer liggen m. i. de Molukken te ver weg van den Timor-archipel, tegen opzettelijken invoer pleit zoowel het feit, dat de plant hoegenaamd niet van oeconomisch belang is voor de bevolking, en dat deze niet bevoegd geacht mag worden tot een aan dien invoer verbonden cultuur dier orchidee ¹⁾. Het eenige gebruik, dat van de plant gemaakt wordt, nam ik waar

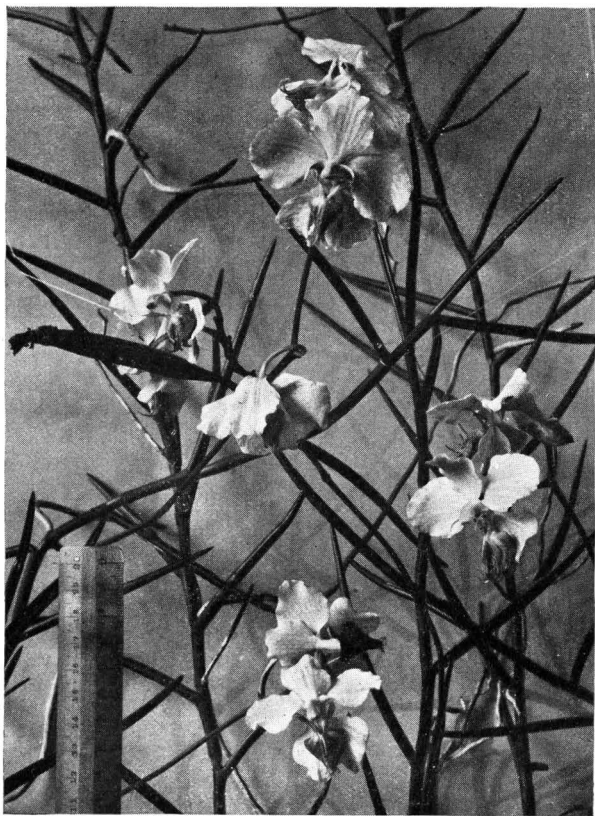
¹⁾ Het vraagstuk van een mogelijken invoer kunnen wij hier laten rusten, daar *Vanda insignis* oorspronkelijk door BLUME werd beschreven van de bergen van Timor! Het eerste exemplaar was dus niet afkomstig van de Molukken. Niet onmogelijk vindt SCHLECHTER's onjuiste opgave haar oorsprong in diens onvoldoende kennis der geographie van den Maleischen Archipel. Wij willen hier nog aan toevoegen, dat Dr J. J. SMITH, de orchideeën-specialist te Oegstgeest, niet gelooft, dat *Vanda insignis* ook in de Molukken voorkomt.

bij de heidensche bergbevolking van Pantar. In tijden van koorts en bevestiging men daar *Vanda*-planten op een groot bamboe-raamwerk, dat midden in de kampong wordt opgesteld, dan wel aan het houten snijwerk op den nok der groote familie-woning, aldus tot afweer van de ziekte gebruik makende van de in die epiphyten veronderstelde verkoelende eigenschappen. De primitieve inboorling wordt er namelijk zeer door geïmponeerd, dat een plant zonder normale waterop-

name in staat is de ergste hitte en droogte te weerstaan niet alleen, maar juist dan zelfs bloemen voort te brengen.

Van *Vanda insignis* komen veel plaatselijke variaties voor in den Timor-archipel. Zij behoort hier na *Dendrobium affine* tot de meest algemeene orchideeën van het laagland en komt tot hoog in het bergland voor. Ik zag haar nabij Lelogama op ongeveer 1000 m hoogte in groote compacte stoelen op naakte rotsen groeien. De *Vanda insignis* van Alor is robuster, bloeit rijker en bezit grootere bloemen van brillanter kleur dan de Timoreesche. Ik trof haar daar aan van het strand, waar ze op boven de zee overhangende boomen groeide, tot ongeveer 500 m zeehoogte. Aan het strand van Alor en Pantar komt ze weleens gemengd voor met een andere *Vanda*, nl. *V. limbata* BL., die volgens den *Vanda*-kenner Mr J. LAYCOCK te Singapore, op Alor ook kleuriger is dan op Java.

Hooger dan 500 m komt in een bepaald berggebied op Alor nog een derde *Vanda* voor (door mij in Augustus

Vanda tricuspidata J. J. S.

1929 ontdekt), die om de groote gelijkenis met *Vanda tricolor* van Java in de Londensche Kew Gardens *Vanda tricolor* var. *purpurea* gedoopt werd. De naar Buitenzorg gezonden exemplaren dezer orchidee zijn bij mijn weten nog niet tot bloei gekomen, mogelijk door te groote atmosferische vochtigheid, waaraan ik het eveneens wijt, dat de aldaar aanwezige exemplaren van een vierde en nog zeldzamer Aloreesche *Vanda*, in 1909 door luitenant R. MAIER ontdekt en door Dr J. J. SMITH als *Vanda tricuspidata* beschreven, moeilijk in bloei geraakt en dan nog slechts kleine bloemen voortbrengt.

Van *Vanda insignis*, *V. tricolor* var. *purpurea* en *V. tricuspidata* bestaan vele kleur- en vormvariaties. Interessant is het, dat het naast elkaar voorkomen van *V. limbata*, *V. insignis* en *V. tricolor* var. *purpurea* geleid heeft tot het ontstaan van natuurlijke kruisingen, welke zich in hoofdzaak karakteriseeren door den vorm der lip. Over een dier kruisingen verscheen in 1931 een publicatie in „The Gardens’

Bulletin" (Straits Settlements) V, p. 232 ¹⁾. Andere vrij recente publicaties over Alor-Vanda's zijn die van de hand van Mr J. LAYCOCK in het Januari-nummer 1930 van „The Orchid Review” en die in het eerste nummer (Maart 1931) van „The Malayan Orchid Review”.

Kotabaroë, 26 Dec. '31.

M. A. BOUMAN.

¹⁾ Van *Vanda insignis* en *V. limbata* bestaat een natuurlijke hybride, die ter aangehaalder plaatse door Dr J. J. SMITH onder den naam *Vanda Boumaniae* beschreven en naar den schrijver van dit artikel genoemd werd.

RED.

KORTE MEDEDEELINGEN

door

L. VAN DER PIJL

Mycetanthe (Brugmansia) Zippelii (Bl.) Hochr. — Op de in jaargang 1931 (blz. 233) vermelde 5de (beter 6de?) vindplaats, verzamelde ik indertijd materiaal van allerlei leeftijd. Eenige resultaten werden bereikt. In de stuifmeelkorrels waren uiterst fraaie haploide platen met 11 chromosomen te vinden. In de zaadknoppen bleek alles te rusten, zelfs in de open bloemen. Pas in een oud, onooglijk ondergronds restant, dat men jonge vrucht zou kunnen noemen, was deeling van de kiemzakmoedercel zichtbaar, en wel een fraaie reductiedeeling, waarbij 11 chromosomen naar beide kanten gingen (*Rafflesia* 12). Dus net als bij *Rafflesia* zal normale bevruchting noodig zijn en wordt ook de zaadknopinhoud pas klaar gemaakt kort vóór de bevruchting of beter lang na den bloei, want ik kan niet uitmaken of het object inderdaad bestoven was. Mij schijnt zelfs van niet, daar een deel reeds geheel doortrokken was met schimmeldraden.

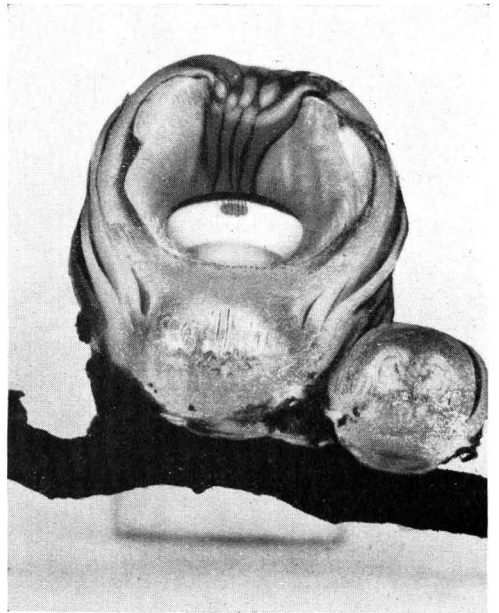
Alle knoppen en bloemen — ze zaten op één wortel en ontsproten dus misschien uit één thallus — waren tweeslachtig. De voedsterplant was niet vast te stellen.

Om ander materiaal te krijgen bezocht ik deze plaats nog eenige malen, doch zonder resultaat.

In Juni 1932 was de heer F. J. APPELMAN te Garoet zoo vriendelijk mij te brengen naar de 5de vindplaats op den Galoenggoeng, boven Singaparna, die veel lager gelegen is. Het bosch hier was zeer dun, misschien ruim 10 jaar oud, zooals de heer VAN LIER, de administrateur van de nabijgelegen theeonderneming, die ons vergezelde, mededeelde. Dit feit klopt met de wel eens geuite meening, dat *Rafflesia*'s speciaal in secundair bosch zouden voorkomen, wat echter waarschijnlijk niet geldt voor den Boekit Toenggoel.

Aan de koelies werd opgedragen te zoeken doch niets af te snijden, daar ik zoo mogelijk bestuivingen verrichten wilde. Jawel! De gelukkige koelie, die vlak bij ons op precies de oude plaats een knop vond, hakte ze af en stak ze ons verheugd toe. De knop was vrouwelijk, zooals op bijgaande foto duidelijk te zien is aan het breede witte stempelvlak, dat vooraan even door het mes geraakt is. (De tekening van het Sumatrasche exemplaar op blz. 32 van jaargang 1931 is ook, wat niet aangegeven is, van een ♀).

Het is nu de moeite waard twee dingen aan te teekenen: 1° hetgeen al bekend was, nl. dat de haren op de kroon, evenals bij de pas geopende bloem, zuiver wit waren (zie foto) en op de zuil bruin; 2° hetgeen zeer belangrijk is en voor ons drieën direct zichtbaar was, daar de wortel op de steile helling

Mycetanthe (Brugmansia) Zippelii (Bl.)
HOCHR. — ♀ bloem van den G. Galoenggoeng op een wortel van een *Villebrunea*-soort ($\times \frac{3}{4}$).